

ขอให้เปิดเผยข้อมูล ... แต่หน่วยงานไม่ได้ครอบครอง

จัดทำโดย นางสาวฐิติพร ปานไหม พนักงานคดีปกครองชำนาญการ
กลุ่มเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการและวารสาร
สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง

การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ บัญญัติรับรองไว้ ซึ่งหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ได้ครอบครองตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด โดยมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดว่า *ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการ โดยคำขอระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามสมควร หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจะต้องจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควร*

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐผู้รับคำขอไม่มีข้อมูลข่าวสารตามที่ร้องขอหรือเป็นข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของ “ศาล” หากหน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการจัดหาข้อมูลข่าวสารดังกล่าวให้แก่ผู้ขอ จะถือว่าเป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามกฎหมายหรือไม่ ?

คดีปกครองที่นำมาเสนอในฉบับนี้ เป็นตัวอย่างที่จะทำให้เข้าใจกรณีดังกล่าวได้ โดยคดีนี้ผู้ฟ้องคดีมีหนังสือขอให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม (ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒) เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร แต่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ไม่ดำเนินการให้ ผู้ฟ้องคดีจึงได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑)

ต่อมา ผู้ฟ้องคดีเห็นว่า ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองยังไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย จึงนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองขอให้มีความพิพากษาหรือคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด

แต่ในระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองชั้นต้นปรากฏว่า ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ได้มีหนังสือแจ้งผู้ฟ้องคดีว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นเอกสารในสำนวนคดี จึงให้ไปยื่นคำขอต่อศาลแพ่ง

คดีนี้มีกฎหมายสำคัญคือ มาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดว่า ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอข้อมูลข่าวสาร หากข้อมูลข่าวสารนั้นอยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานส่วนกลางหรือส่วนสาขาของหน่วยงานแห่งนั้น หรือหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น ให้หน่วยงานของรัฐที่รับคำขอให้คำแนะนำเพื่อไปยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้น โดยไม่ชักช้า และหากหน่วยงานของรัฐไม่จัดหาข้อมูลข่าวสารดังกล่าวโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้ยื่นสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และคณะกรรมการจะต้องพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าวตามมาตรา ๑๓

ปัญหา คือ *ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ? ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า* แม้ว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติงานให้แก่สำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งเมื่อผู้ฟ้องคดีได้ใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสาร ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ จะมีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ก็ตาม แต่การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ เป็นผู้ควบคุมดูแลงานราชการโดยทั่วไปของสำนักงานศาลยุติธรรม มิได้อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี และไม่ได้เป็นผู้ครอบครองและรับผิดชอบเอกสารเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ดังนั้น การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ มีหนังสือแจ้งผู้ฟ้องคดีว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นเอกสารในสำนวนคดีซึ่งอยู่ในความครอบครองของศาลแพ่ง มิได้อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานศาลยุติธรรม และการตรวจดูหรือคัดสำเนาต้องปฏิบัติตามมาตรา ๕๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงเป็นการดำเนินการโดยชอบตามพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว และเมื่อผู้ฟ้องคดีใช้สิทธิร้องเรียนตามมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ มีหน้าที่ต้องพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าวและมีอำนาจตามมาตรา ๓๔ ที่จะแต่งตั้งและมอบหมายให้คณะอนุกรรมการมีอำนาจหน้าที่พิจารณาและให้ความเห็นเรื่องร้องเรียน ดังนั้น การที่อนุกรรมการได้รายงานมติที่ให้ยุติเรื่อง และผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ พิจารณามีมติเห็นชอบให้ยุติเรื่องตามความเห็นของคณะอนุกรรมการ โดยได้แจ้งผู้ฟ้องคดีแล้ว ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ จึงปฏิบัติหน้าที่โดยชอบตามพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว

ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสองจึงมิได้ละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๓๙๒/๒๕๕๙)

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารถือเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนได้รับความคุ้มครองตามที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ บัญญัติไว้ ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องตรวจสอบว่าข้อมูลข่าวสารที่มีการขอให้เปิดเผยอยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของตนหรือไม่ หากไม่อยู่ในความครอบครอง จะต้องแนะนำให้ผู้ขอข้อมูลดำเนินการร้องขอกับหน่วยงานของรัฐที่ครอบครองหรือควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้น ซึ่งเมื่อดำเนินการดังกล่าวแล้วย่อมถือว่าหน่วยงานของรัฐได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงไม่เป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามกฎหมายแต่อย่างใด
